

Ove godine, 17. ožujka 1988, navršava se sto go dina od smrti posljednjeg apostolskog vikara (= pašina namjesnika) u Bosni, biskupa fra Paškala Vujičića. Bio bi znak velika nemara i nezahvalnosti. ak

o se ne bismo barem ovom prigodom sjetili nje gova časnog lika i djelovanja. U 19. st. Bosna nije uvijek imala sreće sa svojim vrhovnim crkvenim poglavarima: jedan od njih, fra Rafo Barišić (1832 – 1846), izazvao je svojim zahtjevima jednu od najvećih smutnji u povijesti Katoličke crkve ove po krajine; drugi, fra Sebastijan Franjković (1861-1864), bez svoje krivnje, nije odgovarao posebnim uvjetima Bosne. No pored njih, bilo je i izvanredno vri jednih biskupa, kakav je bio fra Augustin Miletić, fra Marijan Sunjić i, napokon, fra Paškal Vujičić (1866-1881).

1. Tok fra Paškalova života neobičan je i vrlo raznolik. Rodio se u selu župe Imotski 1826. Imao je strica, župnika u Retkocima u Slavoniji, koji ga je kao dječaka uzeo k sebi pa je tako svršio osnovnu školu tamo a gimnaziju u Vinkocima. Tada je odlučio stupiti u Franjevački red, u Bosanskoj provinciji. Iza novicijata u Fojnici, bio je poslan u Mađarsku da svrši filozofiju a zatim u Veneciju da svrši teologiju. Tamo je i po stao profesor bogoslovlja! član Mletačke provincije. Još vrlo mlada, upoznao ga je Maksimilijan, brat austrijskog cara Franje Josipa, pa ga kao vrijedna svećenika predložio za biskupa. Po stao je tako (sa 33 godine) biskupom Pulata u Albaniji, gdje je ostao dvije godine, prihativši se marljivo posla, ponekad i sam fizički radeći na izgradnji crkava; poznato je da su Imočani rođeni majstori. Promaknut je 1860. za biskupa Aleksandrije i za papinskog pohoditelja središnje Afrike. Tamo se upoznao i sprijateljio s mnogim znamenitim ličnostima, među njima i s F. Lessepom, graditeljem Sueskom kanala Na tom grandioznom pothvatu on je zaposlio hiljade naših ljudi i pobrinuo se za njihove duhovne potrebe: po Lessepsovoj želji on je i blagoslovio taj znameniti vodeni put.

Sveta stolica odredila ga je onda za biskupa u Bosni, no on se na tome zahvalio; tek na uporno traženje iz Rima, on je prihvatio tu službu g. 1866. Ostao je na njoj do 1881, tj. do uspostave redovite hijerarhije u Bosni. Tada se povukao u livanjski samostan, gdje je 1886. doživio polukap pa je onda otišao u rodni kraj, u franjevački samostan u Imotskom, gdje je 1888. i preminuo.

2. Fra Paškalova biskupska služba pala je u zadnje desetljeće turske vlasti u Bosni. Nakon

čekanja od četiri stoljeća, turske su vlasti konačno (sredinom 19. stoljeća) dopustile da i kršćani mogu graditi crkve i otvarati škole (doduše, na vlastiti trošak!). Dotada, valjalo je našem svijetu nedjeljom i blagdanom slaviti svetu misu na otvorenom, pa makar padao snijeg ili kiša, stezala zima ili palila žega, slabo obuveni i odjeveni. Prva briga fra Paškalova bila je da se podigne što više crkava, da ljudi, vršeći svoje vjerske dužnosti, i dalje ne stradavaju od vremenskih nepogoda. Poticao je župnike da grade crkve, tražio od inozemnih prijatelja i od kršćanskih vlasti pomoć i sam davao koliko je mogao. Tako se, za šesnaest godina njegova upravljanja, podiglo četrdeset crkava! Neke su bile skromne a neke tako lijepe da bi mogle stati uz bok onih građenih u kršćanskim državama. – Uporedo s tim, nastojao je preko svojih veza u inozemstvu (osobito u Francuskoj) nabaviti i doličnu crkvenu opremu za sve ove crkve; pobrinuo se ujedno i da se u svakoj župi stvori i vlastiti fond za podmirivanje crkvenih potreba. To je omogućilo ne samo pristojno slavljenje mise nego i obavljanje mnogih drugih pobožnosti – večernjica, križnog puta, pohoda Presv. sakramentu, sastanaka raznih bratovština a osobito III. reda. Ne zaboravimo da se to događalo dijelom u doba žestokih nemira: bosanskih ustanaka i turskih odmazdi.

Iz želje da pomogne vjernicima, on je ustanovio, kroz kratko vrijeme svoje uprave od 16 godina, 22 nove župe i pripremio sve za osnivanje sedam daljnjih; činio je to da ljudi ne moraju prelaziti po pet-šest sati da bi došli do mise ili do svećenika. Sredinom stoljeća među bosanskim franjevcima nastao je živ pokret za osnivanjem pučkih škola. Tu nasušnu narodnu po trebu (budući da je nije htjela zadovoljiti država) kušali su namiriti oni sami, osnivajući škole, vršeći, uz svoj duhovni posao, i službu učitelja snalazeći se za prostorije i udžbenike kako su već znali. To se i sada nastavilo i biskup je pokazao za te stvari veliko zanimanje i pružao pomoć. Osnovano je tako u ovo nje govo kratko vrijeme više od dvadeset škola.

Bilo mu je jasno da svećenici ne mogu trajno biti ujedno i učitelji, jer će time stradati i jedna i druga služba. Zato je u suradnji s drugima – već 1871. doveo časne sestre milosrdnice iz Zagreba u Sarajevo a slijedeće godine i u Derventu, Banju Luku, Dolac i Livno; one će preuzeti na stručan način vođenje barem nekih škola. I tu je on pomagao i novcem i na razne druge načine. I drugi naši gradići (npr. Fojnica) htjeli su također do biti sestre, ali se svima odjednom nije moglo udovoljiti.

Uporedo s ovim, biskup je nastojao riješiti problem škola vanja franjevačkih svećeničkih pripravnika, ali mu to nije po šlo za rukom. Kako je osjećao za to, vidi se iz činjenice da je g. 1886. od svoje vlastite uštede, dao kraljevski prilog od 32.700 forinti u zakladu za uzdržavanje Franjevačkog sjemeništa.

Fra Paškal je imao srca za sirotinju. Njegovim zalaganjem osnovana su i dva sirotišta: u Docu i

Banjoj Luci; na nje govu toplu želju, izraženu Propagandi, osnovali su i trapisti svoje sirotište. Teško je ocijeniti koliko je time dobra učinjeno i koliko je ljudi iz tih ustanova stalo na svoje noge kao vrijedni članovi društva. – U doba gladi, biskup je tražio pomoć za stanovništvo i sam izdašno pomagao ljude.

To su bila izvanjska, javna djela ovog biskupa. Uporedo s tim ide i briga za dostojnim životom njegova svećenstva i za njegovim daljnjim obrazovanjem. Te su stvari promatraču ma nje dostupne, ali je on znao postupiti i odlučno i strogo protiv izgreda i slabosti, i opet biti susretljiva, blaga, bratskog nastupa, tako da su njegovi svećenici pri njegovu odlasku za njim mnogo žalili. Možda je on negdje i pogriješio, ali je svima bilo jasno da je postupao onako kako mu je nalagala savjest.

3. Izvanjske okolnosti i događaji nisu bili prema njemu – za vrijeme njegove službe u Bosni – prijazni. Iako je surađivao s Austrijom kao kršćanskom državom, on nije kod nje uživao ni ugled ni razumijevanje. To je dolazilo od toga što je sumnjao u političke namjere te države i što je bio skloniji i otvoreniji prema francuskom utjecaju. Tako je došlo da mu je Austrija već 1876. obustavila godišnju potporu, koju je davala od 1872. A nakon okupacije, ta ga je država zaobišla kad je trebalo postaviti redovitu crkvenu upravu pa čak nije dozvolila (unatoč velikim nastojanjima Sv. stolice) da on na tlu Monarhije dobije bilo kakvo biskupsko mjesto.

Neki domaći muslimani smatrali su ga, kako se čini, krivcem što Austrija okupira Bosnu. Zbog toga su mu po noći, koncem srpnja 1878, zapalili rezidenciju u Brestovskom a biskupa su nekako spasili susjedni katolici da ne izgori; sve što je bilo u kući (dragocjeni biskupski arhiv, novac koji je svijet dao biskupu na čuvanje, crkveno i osobno ruho te hrana), sve je palo kao žrtva toga zločina. I slijedeće godine zadesio je njegov stan u Sarajevu požar, ali tu barem nije bio podmetnut.

Bilo je i nekih kleveta protiv ovog biskupa po novinama izvan Bosne u našoj i stranoj štampi, jer nekome njegov nastup i njegove odluke nisu odgovarali. Najveći prigovor bio je što je biskup nastupio protiv osnivanja trapističke naseobine kod Busovače 1875-1876. Nisu pri tome uzimali u obzir stav turskih vlasti, koje su uvelike sprečavale taj korak, niti nagli i samo voljni postupak onoga koji je to provodio, niti vrijeme bosanske ustanka, koje je sve kočilo. Uostalom, ako bi to imala biti, kao što jedan napisao, »crna mrlja« na djelovanju ovog biskupa i kao nenadoknadv gubitak za bosanske katolike, tome se lako moglo pomoći. Situacija se poslije šest godina posve izmijenila pa se ta namjera za novog nadbiskupa mogla bez daljnjega provesti, kad Vujičić nije više bio crkveni poglavnik Bosne i kad turske vlasti nisu mogle omesti taj pothvat; zemljište u Busovači kupljeno u tu svrhu (uz Vujičićevu pomoć), trapisti su zamijenili za drugo tek devedesetih godina.

4. Iza djelovanja ovog biskupa jasno se vidi njegova ličnost. Misao vodilja njegova života bila je služenje Bogu. To ga je dovelo u redovnički i svećenički stalež, kojima je pripadao cijeli lom dušom i kojima je do konca života ostao vjeran. Redovno je i kao biskup nosio redovnički habit, izuzev kod nekih sveća njih nastupa. Bio je jednostavan i bez osobnih zahtjeva pa je ta ko i razumljivo da je mogao toliko davati u dobre svrhe. – Po sebi iznenađuje njegova duševna jakost: iako ga je Crkva, pod pritiskom austrijske vlade, uvredljivo gurnula u stranu pri uspostavljanju redovite hijerarhije, on u oproštajnoj poslanici puku poziva vjernike da budu poslušni i odani novim crkvenim poglavarima. U svemu on gleda volju Božju. Tako može postu biti samo duboko ponizan, produhovljen čovjek. Za gradnju nove katedrale u Sarajevu ostavio je svom nasljedniku nadbiskupu pu J. Stadleru 90.000 forinti.

Odvajkada se zanimao knjigom i pratio, osim teologije, i povijest i botaniku. Znao je dosta jezika a ujedno bio marljiv, sasvim pogodan da bude dobar profesor. Ipak, kad je bio pozvan na drugo područje spremno se odazvao i uradio svagdje koliko je mogao. Ipak, i dalje se – koliko je stizao – bavio knjigom.

Lijepa je oznaka njegova bila da je sa Franjevačkom provincijom, koja je ustvari odgajala svećenike za pastirsku službu u Bosni, živio u najljepšem skladu. Prvi njegovi dojmovi o njoj bili su prilično nepovoljni, jer je došao iz bijelog svijeta, iz sasvim drukčijih uvjeta, u zemlju gdje je turska vladavina od 400 godina ostavila i na franjevcima svoje tragove. Ipak, ubrzo je naučio gledati bolje i preko grube kore prodrijeti do biti, pa je tu Provinciju zavolio i opet postao njezin član. O srdačnosti odnosa između njega i braće te zajednice svjedoče mno ga pisma: bili su iskreni, prijateljski i bratski. Zadužio je Bosansku provinciju i u njoj ostavio svoje srce.

Fra Ignacije Gavran: *Putovi i putokazi*, Sarajevo 1988, str. 88-92.

IZVORI I LITERATURA:

Fr. G. Gavran: Biskup fra Paškal Vujičić, posljednji apostolski vikar u Bosni, **Spomenica Franjevačke klasične gimnazije u Visokom**, Beograd 1932, str. 57 ss.

Iv. Jablanović: Apostolski vikari u Bosni i Hercegovini, **Vrhbosna**, Sarajevo, LII/1938, str. 272 ss.

Imao sam na uvidu i knjigu fra Vjeka Vrčića o fra Paškalu Vujičiću, koja je još u rukopisu.

